

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Oddělení praxe

Bakalářská práce

**KONTAKT DĚTÍ
V PĚSTOUNSKÉ PÉČI SE SVOU
BIOLOGICKOU RODINOU**

Vedoucí práce: Mgr. Magdalena Ehrlichová

Autor práce: Hana Vačkářová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Prezenční studium

Ročník: Třetí

2021

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 21. března 2021

.....
Hana Vačkářová

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Mgr. Magdaleně Ehrlichové za čas, který mi věnovala, za cenné rady a připomínky, a především za její ochotu a trpělivost. Dále si zaslouží poděkování kolektiv odboru sociálně-právní ochrany dětí, díky nim jsem mohla svou práci obohatit o případy z praxe.

Obsah

Obsah	4
Úvod	5
1. Dítě a jeho rodina	6
1.1. Význam a funkce rodiny	6
1.2. Základní potřeby dítěte	8
2. Pěstounská péče	10
2.1. Formy pěstounské péče	11
2.2. Proces zprostředkování pěstounské péče	12
2.2.1. Podání žádosti o svěřeni dítěte do pěstounské péče	12
2.2.2. Příprava zájemců o pěstounskou péči	14
2.2.3. Párování	15
2.3. Práva a povinnosti pěstounů	16
3. Kontakt dítěte v pěstounské péči s biologickou rodinou	18
3.1. Formy kontaktů	19
3.2. Nastavení kontaktů	22
3.2.1. Posouzení vhodnosti a navázání kontaktu	23
3.3. Příprava na kontakt	25
3.4. Pravidla a průběh setkání	27
4. Pozitivní dopady a rizikové situace kontaktu dítěte s biologickou rodinou	29
4.1. Pozitiva kontaktu	29
4.1.1. Přínos kontaktu pro jednotlivé účastníky	30
4.2. Rizika kontaktu	31
4.2.1. Příklady rizikových situací	31
4.2.2. Formulář pro vyhodnocování rizik	34
4.3. Příklady z praxe	36
4.4. Shrnutí příkladů z praxe	42
Závěr	44
Seznam použitých zdrojů	45
Abstrakt	47
Abstract	48

Úvod

Téma mé bakalářské práce *Kontakt dětí v pěstounské péči se svou biologickou rodinou* jsem si zvolila proto, že je mi tato oblast a cílová skupina blízká a měla jsem možnost s touto skupinou pracovat již v rámci své praxe. Náhradní rodinná péče mě natolik oslovila, že jsem se rozhodla zahrnout ji do své práce a podrobně se jí věnovat.

V této práci bych se chtěla zaměřit na význam a funkčnost rodin, pěstounskou péči jako druh náhradní rodinné péče společně s kontaktem dětí, které se nacházejí v této péči, s jejich biologickými rodiči a příbuznými. Cílem této práce je představit proces kontaktu dítěte v pěstounské péči se svou biologickou rodinou a poukázat na možná rizika a pozitiva, která jsou s tímto setkáváním spojena.

V první části této práce se zaměřím na význam rodiny a její funkce, které pokud nejsou naplněny, neplní potřeby dítěte, jak zmiňuji v první kapitole. Dále poukazuji na možná rizika při výchově, kterým může dítě čelit, pokud setrvává ve své vlastní rodině.

Druhou část věnuji pěstounské péči, kam zahrnuji druhy pěstounské péče, upřesním rozdíl mezi příbuzenskou a zprostředkovanou pěstounskou péčí a mezi klasickou formou pěstounské péče a tzv. Pěstounskou péčí na přechodnou dobu. Poté popíši celý proces zprostředkování pěstounské péče od podání žádosti na Městském úřadě s rozšířenou působností až po nalezení vhodných náhradních rodičů pro dítě.

V závěrečné kapitole představím stěžejní téma pro mou bakalářskou práci, a to sice samotný kontakt dětí s biologickými rodiči. Na základě, jakého podnětu se o kontaktu začíná uvažovat, jeho právní ukotvení, formy takového kontaktu, jeho nastavení, příprava a na závěr samotný průběh setkávání. Dále poukazuji na možná pozitiva a rizika kontaktů, kdy rizika obohatím ještě poměrně novým formulářem pro vyhodnocování těchto rizik a jejich řešení. Součástí poslední kapitoly jsou příklady z praxe, ve kterých reflektuji získané poznatky.

Ke zpracování bakalářské práce jsem použila odbornou literaturu k tématům náhradní rodinné péče a ohrožených dětí jako například *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese* od Hany Pazlarové nebo *Hodnocení ohroženého dítěte* od Oldřicha Matouška a další odborné materiály.

1. Dítě a jeho rodina

„Šťastný je ten, kdo našel štěstí v rodině.“

Lev Nikolajevič Tolstoj

Cílem této kapitoly je seznámit se s pojmem rodina, společně s jejím významem a rolí, při naplňování základních potřeb dítěte.

1.1. Význam a funkce rodiny

“Rodina je malá společenská skupina, která je založena na manželství či pokrevním příbuzenství, či jinými obdobnými vztahy. Její členové jsou spojeni společným soužitím, vzájemnou morální odpovědností a vzájemnou pomocí.”¹

Podle Matouška (1993) je rodina pro dítě prvním a závazným modelem, se kterým se setkává. V rodině probíhá nepřetržitá interakce mezi jednotlivými členy, která přispívá k upevnování vzájemných vztahů a k naplňování společných cílů. Rodina by měla být pro dítě učitelem a vzorem. Měla by pro něj tvořit zázemí pro jeho nejlepší rozvoj a pro jeho seberealizaci. Měla by být podporou a oporou ve všedních věcech a popřípadě kritikem, ale přitom přítelem zároveň. Rodina by pro dítě měla vytvářet stabilní prostředí, kde může vyrůstat a rozvíjet své schopnosti a dovednosti, kde se bude cítit bezpečně a nabude potřebné jistoty.²

K základním funkcím rodiny řadíme funkci **biologickou**, jejímž úkolem je zajištění lidského života, **výchovnou**, která je stěžejní pro život dítěte a rozvoj společnosti a funkci **ekonomickou**, která má za úkol materiální zabezpečení rodiny.³

¹ DVOŘÁČEK, J. *Kompendium pedagogiky*, s. 118.

² Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 10.

³ Srov. DVOŘÁČEK, J. *Kompendium pedagogiky*, s. 118.

Pro správný vývoj dítěte je důležité, aby rodina byla plně funkční ve všech ohledech. Aby mohla takového stavu docílit, musí plnit mnoho úkolů a rolí, které jsou pro její fungování nezbytné. Podle toho, jak se rodině daří plnit tyto funkce a do jaké míry, hovoří se o funkčních, nefunkčních, disfunkčních a afunkčních rodinách.

- a) **Funkční rodina** neboli rodina normální, harmonická. Taková rodina splňuje biologické, ekonomické i výchovné normy a všechny další své povinnosti vůči dítěti. Zajišťuje základní potřeby dítěte i celé rodiny a všichni členové rodiny jsou silní ve svých dovednostech řešit problémy či konflikty.
- b) **Problémová rodina** je taková rodina, ve které se vyskytne nějaká výchovná porucha (výchovný problém), zároveň ale není ohrožen zdravý vývoj dítěte a jsou naplněny jeho potřeby. Rodina zvládá své problémy vlastními silami.
- c) **Disfunkční rodina** se potýká s vážnými výchovnými i jinými problémy a je přitom narušen zdravý vývoj dítěte. Rodina své problémy nevidí, nebo je nechce či neumí řešit. Častým problémem je komunikace mezi jednotlivými členy (zejména rodiči). Dítě žijící v této rodině nemusí být z rodiny odebráno, ale jsou zde na místě opatření k uzdravení rodiny.
- d) **Afunkční rodina** je taková rodina, která přestala plnit základní funkce a dítě je vážně ohrožené pro další vývoj. Dítě může být ohroženo také fyzickým a psychickým týráním. Pobývání v takové rodině by mohlo dítě ohrozit na životě, a tak je na místě jeho odebrání.⁴

⁴ Srov. ROZSYPALOVÁ, M. a kol. *Psychologie a pedagogika*, s. 148-149.

1.2. Základní potřeby dítěte

Naplnění základních potřeb dítěte, je nezbytná podmínka pro funkčnost celé rodiny a vede ke zdravému vývoji osobnosti dítěte. Některé základní potřeby se s přibývajícím věkem dítěte mění. Záleží na věku, pohlaví a prostředí, ze kterého dítě pochází. Uspokojování těchto potřeb patří k nejdůležitějším požadavkům péče o dítě.⁵

Jiří Dunovský rozděluje ve své publikaci *Sociální pediatrie* potřeby dítěte jako základní potřeby **biologické, psychické, sociální a vývojové**.

Mezi **biologické potřeby** patří ty, které vedou k zachování života dítěte. Mezi základní patří například dostatečná výživa podle vývojové fáze dítěte, potřeba uspokojování základních hygienických požadavků, tedy zachování čistoty či tepla a potřeba obranyschopnosti, kterou dítě získá přirozeně nebo očkováním. Poslední biologickou potřebou je potřeba stimulace, tedy potřeba podnětů pro rozvoj dítěte. Tyto biologické potřeby jdou ruku v ruce i se všemi ostatními potřebami.⁶

Dále **psychické potřeby**, které umožňují dítěti rozvíjet se v oblasti intelektu, citů a vůle, ale i v oblasti chování, interakcí s okolím, chápání sebe a lidí, chápání společenských hodnot i celého prostředí, jehož součástí, ale i samostatným plnoprávným jedincem se stává. Patří mezi ně potřeba přívodu podnětů, potřeba smysluplnosti světa, potřeba jistoty a vědomí vlastního já (vlastní identity) a potřeba otevřené budoucnosti.⁷

Pokud není dlouhodobě naplněna některá ze základních psychických potřeb, které jsou důležité k vývoji osobnosti dítěte, může u dítěte dojít k tzv. **Psychické deprivaci**, která vede k narušení kognitivního a motorického vývoje nebo k narušení vývoje osobnosti.⁸

S psychickými potřebami jsou úzce spjaty **základní sociální potřeby**, které se někdy označují jako psychosociální. Mezi sociální potřeby patří potřeba optimální socializace, potřeba lásky a bezpečí, potřeba přijetí dítěte, tedy potřeba brát dítě takové

⁵ Srov. DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie*, s. 53.

⁶ Srov. TAMTĚŽ, s. 50.

⁷ Srov. DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie*, s. 51.

⁸ Srov. MATĚJČEK, Z., LANGMEIER, J. *Psychická deprivace v dětství*, s. 25.

jaké je a potřeba rozvinutí sil a schopností tak, aby se umělo vypořádat s nejrůznějšími překážkami a výzvami v jeho životě. Jak jsem již výše uvedla, potřeby dítěte se mění s věkem dítěte a jsou v každém vývojovém období specifické. S přibývajícím věkem roste u dětí i motivace k různým činnostem, které ještě nezná a vyhledává tak nové zkušenosti a poznatky vyplývající z **vývojových potřeb**.⁹

Pokud rodiče nenaplnují výše zmíněné potřeby dítěte, může být pro dítě nebezpečím v takové rodině setrvávat. V rodině se mohou vyskytovat rizika, která mohou dítě ohrozit na zdraví a poškodit jeho dobrý vývoj. V sociální práci je třeba tyto rizika včas odhalit a snažit se jim předcházet dlouhodobou prací s rodinou.

Existují rodiče, kteří se o své děti starat **nemohou, nechtějí nebo to neumějí**. Pokud se i tak rozhodnou si dítě ponechat, může zde vzniknout riziko pozdějšího špatného zacházení, které se může odrážet jako zanedbávání, zneužívání či poškozování dítěte.¹⁰

Jedním z poškozování, kterého se pečující osoby dopouští, je týrání, které může mít dvojí podobu. První podobou je **fyzické týrání**, což je přímé a úmyslné tělesné ubližování, nebo podobu **psychickou**. Takové týrání není doprovázené fyzickými úkony na dítěti, ale cílené odmítání, ponižování a výhrůžky nejrůznějších typů. Matoušek také užívá pojem **emocionální zanedbávání**. Které popisuje jako jakousi "*neschopnost pečujících osob poskytnout dítěti psychologickou podporu nezbytnou pro jeho psychický vývoj*".¹¹

Rizikovým rodičem je nejčastěji osoba, která byla v dětství sama týrána. Dále to může být dospělý trpící duševní nemocí, depresí, schizofrenií, laktační psychózou či někdo závislý na návykových látkách. Jak už jsme si výše uvedli, nejčastěji týrá dítě člověk z rodiny nebo z nejbližšího okolí. Důvody jsou různé, ale nejčastěji tak dospělý ventiluje svůj vztek, stres či depresi.¹²

Dítě, které v těchto podmínkách vyrůstá a po zhodnocení situace rodiny je posléze umístěno do náhradní rodinné péče nebo do péče ústavní, si s sebou nese dva typy traumatu. Prvním, je trauma ze ztráty pečující osoby a druhým je právě trauma z nedostatečné či špatné péče rodičů, které může mít výše popsané podoby.¹³

⁹ Srov. DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie*, s. 52-53.

¹⁰ Srov. TAMTÉŽ, s. 112.

¹¹ Srov. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a jeho rodiny*, s. 143.

¹² Srov. TAMTÉŽ, s. 144.

¹³ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Dítě traumatizované v blízkých vztazích*, s. 145.

2. Pěstounská péče

Pěstounská péče je upravena zákonem č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a zákonem č.359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Je to druh náhradní rodinné péče, která má v případě, že o dítě není dobře postaráno přednost před ústavní výchovou. Vykonává ji pár či jednotlivec, který projde procesem zprostředkování nebo je rodinným příbuzným dítěte. Svěřením dítěte do pěstounské péče nevzniká mezi náhradními rodiči a dětmi příbuzenský vztah. Pěstouni s přijetím dítěte získávají právo zastupovat dítě při běžných záležitostech, nicméně v zásadních rozhodnutích jako je operace nebo vyřizování dokladů je zapotřebí souhlasu zákonného zástupce. S přijetím dítěte se náhradní rodiče zavazují k řádnému starání a výchově. Nadále jsou povinni umožňovat styk dětí s jejich původní rodinou a dalšími příbuznými, a to v takové míře, která je pro dítě žádoucí.¹⁴

O počátku i konci této formy péče o děti rozhoduje soud, a to včetně úkonů, které mohou nastat v průběhu společného života. Pěstounská péče končí dosažením zletilosti dítěte nebo návratem dítěte do původní rodiny.¹⁵

“Výkon pěstounské péče garantuje stát prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí metodicky řídí sociální pracovníky a ponechává si kontrolu, kterou vykonává prostřednictvím oddělení sociálně právní ochrany dětí. Sociální pracovníci těchto oddělení mají rodinu doprovázet, podporovat a dohlížet na kvalitu péče. Další služby v této oblasti poskytují neziskové organizace.”¹⁶

¹⁴ Srov. RYCHLÍK, D., HRBÁČKOVÁ, E. *Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*, s. 30-31.

¹⁵ Srov. Zákon č. 452/1992 Sb., o pěstounské péči, §2, odst. 3.

¹⁶ MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*, s. 467.

2.1. Formy pěstounské péče

Významnou změnu v oblasti pěstounské péče přinesla novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, účinná od 1. ledna 2013 a nový občanský zákoník účinný od 1. ledna 2014. Ten rozděluje pěstounskou péči na příbuzenskou formu pěstounské péče a zprostředkovanou pěstounskou péči, která se dá rozdělit podle délky pobytu dítěte v rodině na dlouhodobou neboli klasickou pěstounskou péči a na krátkodobou neboli pěstounskou péči na přechodnou dobu.¹⁷

Pokud rodina neplní své funkce a úkoly nebo nastala v rodině kolize, která znemožňuje správné fungování celé rodiny, je do situace zapojen orgán sociálně-právní ochrany dítěte, který vše prošetří a v případě, že je to v zájmu dítěte, najde se pro něj vhodná forma náhradní rodinné péče. Na počátku se hledá náhradní rodina v příbuzenském kruhu, pokud se ale nenajde žádná vhodná osoba, která by mohla dítěti poskytnout náhradní domov, je snaha zajistit dítěti tento domov u náhradních rodičů z registru žadatelů o pěstounskou péči.

Jak bylo již výše uvedeno lze v současné době uvažovat o **příbuzenské formě pěstounské péče**, která se nabízí jako vhodný způsob pro náhradní rodinnou péči. Dítě je na rozdíl od zprostředkované pěstounské péče svěřeno do péče prarodičů nebo jiných blízkých osob, což je pro dítě výhodou zejména ve znalosti osob i prostředí, ve kterém bude nadále vyrůstat. Příbuzenská pěstounská péče neprobíhá standardním způsobem jako je tomu u zprostředkované pěstounské péče. Tito žadatelé nemusejí projít testy ani školeními a jsou první volbou, pokud nastane situace hledání náhradního řešení pro dítě. Pokud jsou vztahy mezi pečujícími osobami a rodiči dobré, je v těchto případech snazší kontakt s rodiči i případný návrat dítěte do jeho původní rodiny. Tato forma náhradní rodinné péče není financována ze státního rozpočtu a rodina je zde odkázána na vyživovací povinnost rodičů.¹⁸

Druhou možností oproti příbuzenské formě pěstounské péče je **Zprostředkovaná pěstounská péče**, která stojí na předpokladu vhodných pěstounů pro vhodné dítě. Taková forma pěstounské péče má dvě podoby. Jednou z nich je **Dlouhodobá neboli klasická**

¹⁷ Srov. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 401/2012 Sb.

¹⁸ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 130.

pěstounská péče, v níž je dítě umístěno do náhradní rodiny na dobu, dokud se nevrátí do původní rodiny nebo nenabude plnoletosti.¹⁹

Druhou podobou je **Pěstounská péče na přechodnou dobu**. Máme na mysli formu péče o dítě, jehož rodina se o něj nemůže nebo nechce starat, a to na nejvýše po jeden rok. Cílem této péče je najít pro dítě dobré rodinné prostředí, ve kterém může strávit dobu, než se pro něho najde vhodné dlouhodobé řešení. Poměrně často se do této péče dostávají odložení novorozenci, nebo děti či novorozenci o které se rodiče nemohou starat z důvodu úmrtí nebo špatného zdravotního, psychického či sociálního stavu.²⁰

2.2. Proces zprostředkování pěstounské péče

Tato kapitola představí, jaké kroky musí podstoupit žadatelé o zprostředkovanou pěstounskou péči, od první návštěvy na městském úřadě až po schválení krajským úřadem a zařazením do evidence žadatelů o pěstounskou péči. Některé kroky se liší podle toho, zda má žadatel zájem o dlouhodobou nebo krátkodobou pěstounskou péči. Příbuzenská forma pěstounské péče se nepojí s následujícím postupem a její získání je tak snazší a stává se první volbou při řešení náhradní situace pro dítě. Pokud se ale shledá jako nemožná, následuje výběr vhodných žadatelů pro dítě a jejich spárování.

2.2.1. Podání žádosti o svěření dítěte do pěstounské péče

O pěstounskou péči může žádat pár či jednotlivec za předpokladu, že mohou dítěti zajistit stabilní rodinné prostředí, jsou středního věku s dobrým zdravotním stavem a mají dobrou psychickou odolnost, jsou schopní emočního přijetí dítěte a mají zkušenosti s jejich výchovou. Jsou připravení na další vzdělávání a spolupráci s odborníky. Dále musejí mít takové bytové podmínky, které umožní dítěti dostatek prostoru a soukromí, stabilní ekonomickou situaci a musejí být bez většího zadlužení jako je exekuce apod. Nutností je vyloučení závislosti na drogách či alkoholu a také trestní bezúhonnost.²¹

¹⁹ Srov. NOVOTNÁ, E. *Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*, s. 23.

²⁰ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 154.

²¹ Srov. Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, § 27, odst. 2 a 3.

Pokud se jednotlivec či pár rozhodnou pro to, stát se náhradními rodiči, jejich první kroky směřují na obecní úřad s rozšířenou působností, kde vyhledají oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Na tomto oddělení se nachází pracovník zabývající se agendou náhradní rodinné péče, který seznámí žadatele s potřebnými podklady a stává se prvotním účastníkem zprostředkování náhradní rodinné péče a vytvoří s žadatelem spisovou dokumentaci.²²

Podklady ve spisové dokumentaci jsou:

- Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli/pěstouny/pěstouny na přechodnou dobu
- Dotazník pro zájemce o náhradní rodinnou péči
- Doklad o státním občanství nebo povolení k pobytu
- Opis z evidence Rejstříku trestů
- Zpráva o zdravotním stavu od praktického lékaře
- Údaje o ekonomických poměrech
- Písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny
- Stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti
- Písemné vyjádření žadatele k možnosti zprostředkování osvojení dítěte z ciziny
- Písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany zprostředkující pěstounskou péči je oprávněn zjišťovat údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí a dále, že je tento orgán oprávněn kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci²³

Na základě všech těchto informací podá obecní úřad s rozšířenou působností spisovou dokumentaci s vyjádřením krajskému úřadu. Krajský úřad dále podle posouzení zdravotního stavu žadatelů, psychologického vyšetření a podkladů od obecního úřadu rozhodne, zda žadatele zařadí do evidence či nikoli.²⁴

²² Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 32.

²³ Srov. RYCHLÍK, D., HRBÁČKOVÁ, E. *Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*, s. 32.

²⁴ Srov. TAMTÉŽ, s. 33.

2.2.2. Příprava zájemců o pěstounskou péči

Přípravu zájemců o pěstounskou péči má na starost krajský úřad, který často touto povinností pověří jinou neziskovou či doprovodnou organizaci. Tyto organizace zajišťují kurzy pro nastávající pěstouny i pro pěstouny, které už mají dítě do pěstounské péče svěřené.

Jednou z podmínek pro zprostředkování pěstounské péče je absolvování alespoň 48 hodin odborné přípravy. Pokud se jedná o pěstounství na přechodnou dobu je odborná příprava rozšířena na 72 hodin. Na hodinách příprav se žadatel dozvídá užitečné informace o přijetí a péči o dítě. Přípravy probíhají nejen formou přednášek, ale i formou diskusí a sdílených zážitků a příkladů z praxe.²⁵

Ve vyhlášce č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, příprava obsahuje tyto tematické okruhy:

- sebezpoznání fyzických osob vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem, jejich rodinného systému a sociálních kontaktů
- poznání a naplňování práv a potřeb dítěte v náhradní rodinné péči
- osvojení si spolupráce s dalšími odborníky
- komunikace s dítětem a přístup k dítěti s vědomím jeho důstojnosti a lidských hodnot
- rozvoj schopností a zájmů dítěte
- uspokojení citových, vývojových, sociálních a vzdělávacích potřeb dítěte a péče o zdraví dítěte
- styk dítěte v náhradní rodinné péči s rodiči a dalšími osobami blízkými
- práce s dětmi žijícími v rodině žadatele.²⁶

Pokud se jedná o žadatele o pěstounství na přechodnou dobu jsou tematické okruhy rozšířeny ještě o:

- dovednosti žadatelů potřebné pro spolupráci s rodinou dítěte
- proces předání dítěte
- obsah a formu pravidelného vyhodnocování situace dítěte.²⁷

²⁵ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s.35.

²⁶ Srov. Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, §3, odst. 1.

²⁷ Srov. TAMTÉŽ, odst. 2.

Důležitá je také příprava vlastních dětí, které žijí v rodině žadatelů o zprostředkování pěstounské péče. Stejně jako u odborných příprav zajišťuje i tuto přípravu kraj, a to s ohledem na věk a rozumovou zralost dětí. Může to být formou účasti na víkendové akci či formou arteterapie nebo hraní rolí, vždy vzhledem aktuální situaci dítěte.²⁸

Vyhodnocení těchto příprav je součástí odborného posouzení pro zprostředkování pěstounské péče a končí ve chvíli, kdy žadatelé absolvují daný počet hodin a kraj získá všechny podklady k odbornému posouzení. Na základě odborného posouzení kraj rozhodne, zda žadatele zařadí, nebo nezařadí do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči.²⁹

2.2.3. Párování

Poslední činností, která spadá do kompetence krajského úřadu, je vyhledání vhodných žadatelů o pěstounskou péči a dětí. Ještě před rozhodnutím soudu je na obecním úřadě s rozšířenou působností založen spis pro účely k zprostředkování náhradní rodinné péče. Tento spis se základními informacemi o dítěti jako je jméno a další identifikační údaje, vyhodnocení situace dítěte společně s fakty, které vedou k umístění dítěte do náhradní rodinné péče a individuálním plánem ochrany dítěte, se zasílá krajskému úřadu, který dítě zařadí do evidence. Krajský úřad eviduje všechny děti, které se ocitnou mimo péči vlastní rodiny a hledá pro ně nejvhodnější řešení. Spis dítěte může vzhledem k věku obsahovat názor dítěte na náhradní rodinnou péči. V této evidenci dítě setrvává, dokud se pro něj nenajde vhodná náhradní rodina nebo dokud se nevrátí do rodiny původní.³⁰

²⁸ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 37.

²⁹ Srov. RYCHLÍK, D., HRBÁČKOVÁ, E. *Dobry pěstoun: Náhradní rodinná péče v ČR*, s. 38.

³⁰ Srov. TAMTÉŽ, s. 39.

Principem sociálně-právní ochrany dětí je vyhledání vhodného pěstouna pro konkrétní dítě, nikoli naopak. Pokud krajský úřad vyhledá vhodné potencionální pěstouny, písemně je kontaktuje, že pro ně našel vhodné konkrétní dítě. Ti pak mají právo se s dítětem seznámit a požádat soud o svěřením dítěte do pěstounské péče. Než-li tak učiní, bývá pravidlem sezení na krajském úřadě, kde pracovnice žadatele podrobně informuje o dítěti. Tyto informace potřebují pro bližší představu o dítěti, a také pro snazší průběh prvního setkání.³¹

2.3. Práva a povinnosti pěstounů

Podle občanského zákoníku §966 odst.1 jsou pěstouni povinni a oprávněni pečovat o dítě, což je samotnou podstatou pěstounské péče. Jde především o každodenní péči, jakou za normálních okolností vykonávají biologičtí rodiče. Ačkoli se pěstouni o děti nepřetržitě starají, mohou rozhodovat pouze v běžných záležitostech. O podstatných záležitostech rozhodují rodiče, protože i nadále zůstávají zákonnými zástupci dítěte. Tato práva a povinnosti může vždy upravit soud podle potřeb a aktuální situace dítěte a jeho biologických rodičů. S touto povinností se váže povinnost pěstounů informovat rodiče o podstatných věcech jako je volba školy, lékařský zákrok apod.³²

Protože přijmutím dítěte sebou nese značnou zátěž, mají pěstouni ze zákona právo na nehmotnou pomoc a podporu. Nehmotnou pomoc by jim měly poskytovat organizace a orgán sociálně-právní ochrany dětí. Jedná se o tyto druhy pomoci:

- **Dočasná krátkodobá pomoc při zajištění osobní péče o svěřené dítě** (Takovou pomoc mohou pěstouni potřebovat v případě nemoci nebo jiných osobních záležitostech, a to v rozsahu několika hodin i dnů.)
- **Pomoc s celodenní péčí.** (v rozsahu 14 kalendářních dnů v roce)
- **Psychologická, terapeutická nebo jiná potřebná odborná pomoc**
- **Zprostředkování bezplatné možnosti zvyšování si dovedností v oblasti výchovy a péče o dítě**
- **Pomoc při plnění povinností v souladu s plněním individuálního plánu ochrany dítěte**³³

³¹ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 40.

³² Srov. Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, §966, odst. 1 a 2.

³³ Srov. DOHNALOVÁ, R. *Dobrý pěstoun: Náhradní rodinná péče v ČR*, s. 90-91.

Finanční pomoci se staly dávky pěstounské péče, které se vyplácejí bez ohledu na výši příjmů rodiny. Výše příspěvků závisí na druhu pěstounské péče, počtu a věku dětí.

Dávky pěstounské péče zahrnují:

- Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- Odměna pěstouna
- Příspěvek při převzetí dítěte
- Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla
- Příspěvek při ukončení pěstounské péče³⁴

Dále náleží pěstounovi a dítěti standardní dávky státní sociální podpory. Pokud se ale jedná o příbuzenskou formu náhradní rodinné péče, náleží takovému pěstounovi dávka pro pěstouny jen pokud pečuje o více než dvě děti nebo o dítě s vyšším stupněm závislosti. Ostatní dávky pěstounské péče pěstounovi, který je prarodičem nebo jiným příbuzným svěřeného dítěte, náleží v každém případě.³⁵

Neodmyslitelnou povinností pěstounů je umožnění sledování naplnění dohody o výkonu pěstounské péče a vývoj dítěte. Což v praxi znamená pravidelné návštěvy sociálního pracovníka z příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který dohlíží na plnění individuálního plánu dítěte a jeho vývoj. Orgán sociálně-právní ochrany dětí dále spolupracuje s původní rodinou dítěte, se kterou pracuje na osobním kontaktu s dítětem či na navrácení dítěte do původního rodinného prostředí.³⁶

Nad celým procesem pěstounské péče stojí odbor sociálně-právní ochrany dětí, který vede agendu dětí, kteří čekají na náhradní rodinnou péči a provádí žadatele celým procesem svěřením dítěte do náhradní péče. Dále je to doprovázející pracovník či sociální pracovník který navštěvuje rodinu 1krát za 2 měsíce za účelem kontaktu s pěstouny a dětmi. Může tak reflektovat pokroky rodiny a včas podchytit možné problémy a pomoci rodině případnou odbornou pomocí. Součástí doprovázení je tedy do jisté míry dohled nad rodinou a pomocná funkce.³⁷

³⁴ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, §47e.

³⁵ Srov. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče*, s. 228.

³⁶ Srov. ŠILHÁNKOVÁ, L. *Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*, s. 103.

³⁷ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 84.

3. Kontakt dítěte v pěstounské péči s biologickou rodinou

Pokud nastane v životě situace, na základě, které nemůže dítě dále vyrůstat ve svojí biologické rodině, nemělo by přijít o možnost se se svou rodinou potkávat. Jestliže dojde k umístění dítěte do pěstounské péče, jsou již v přípravě budoucích pěstounů náhradní rodiče seznámeni s vyhláškou č. 473/2012, §3 o tématu kontaktu dětí v pěstounské péči s jejich blízkými osobami. Práce odboru sociálně-právní ochrany dětí, je zajistit kontakt dítěte s jejich biologickými rodiči či jinými příbuznými. U pěstounů na přechodnou dobu je jedna z podmínek výkonu pěstounské péče schopnost spolupracovat s původní rodinou dítěte.³⁸

Cílem kontaktu s biologickou rodinou je umožnit dítěti setkávat se se svými biologickými rodiči v bezpečném prostředí, tak často, jak to dítě potřebuje a takovým způsobem, který dítěti umožňuje strávit tento čas s rodičem pozitivně. Kontakt tak přispívá ke zdravému vývoji dítěte, v některých případech může být i terapeutickým prostředkem.³⁹

Kontakt dítěte s biologickými rodiči upravuje zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, který říká, že „*v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.*“⁴⁰

³⁸ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 171.

³⁹ Srov. VLČKOVÁ, H. a kol. *Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou*, s. 6.

⁴⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, §47a, odst. 2 písm. h.

Kontakt mezi dítětem a rodičem může mít dvojitou podobu. Může být asistovaný, kdy je u setkání přítomný sociální pracovník či pracovník náhradní rodinné péče nebo neasistovaný kontakt bez přítomnosti sociálních pracovníků. Ten bývá nejčastěji uplatňován při příbuzenské pěstounské péči, kdy dítě žije u blízkého příbuzného jednoho z biologických rodičů. Takové kontakty jsou často nahodilé, nekontrolované a mohou být tak pro dítě nevhodné.⁴¹

Asistovaný kontakt tedy ten, kterému se v této práci věnuji, je třeba nastavit na míru každému dítěti zcela individuálně. Sociální pracovník nastaví s účastníky místo, čas, intenzitu a zařídí, aby byli všichni na setkání připraveni a byli po celou jeho dobu v bezpečí. Je setkání přítomen a po jeho skončení vyhodnocuje rizika a přínos kontaktu s ohledem na stav dítěte a pomáhá stanovit další kroky.⁴²

V této kapitole nastíním formy kontaktů, o kterých lze uvažovat, popíši, jak zdravě kontakt nastavit za jakých podmínek lze kontakt s biologickým rodičem uskutečnit a jak se na kontakt připravují jednotliví účinkující.

3.1. Formy kontaktů

Ve chvíli, kdy sociální pracovník stanovuje formu a intenzitu kontaktu, je třeba znát, jaký je účel kontaktu, zda má kontakt za cíl návrat dítěte do rodiny či nikoli, jaký má dítě vztah s rodiči nebo jaká jsou případná rizika. Veronika Uhlířová ve své publikaci s názvem "Kontakt dítěte se svojí biologickou rodinou" poté rozděluje kontakt na kontakt přímý a nepřímý. Pokud budeme mluvit o **přímém kontaktu**, myslíme tím osobní setkání, návštěvu, výlet nebo procházku. **Nepřímým kontaktem** je pak psaná nebo mluvená forma kontaktu, mezi něž patří telefonování, psaní dopisů nebo dopisování na sociálních platformách typu Facebook nebo Instagram.⁴³

⁴¹ Srov. VLČKOVÁ, H. a kol. *Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou*, s. 17.

⁴² Srov. UHLÍŘOVÁ, V. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 23.

⁴³ Srov. TAMTĚŽ, s. 18.

1. Taková **přímá setkávání** mohou být:

a. Jednorázová osobní setkání dítěte s rodičem

Jde o jednorázovou schůzku dítěte a jeho rodiny předem sjednanou na určitém místě a v určitý čas. Smyslem takové formy kontaktu je umožnit dítěti, aby se dozvědělo více o svojí původní rodině, doplnilo si svůj životní příběh a informovalo se o svých příbuzných a známých. Tento kontakt bývá zprostředkován zejména starším dětem, které se dlouhodobě nacházejí v pěstounské péči a vyrůstají tak s mnoha otazníky. Chtějí vidět, jak rodiče vypadají, chtějí znát důvody, proč se o ně nechtěli nebo nemohli starat a touží tak znát svoji minulost. Na setkání spolupracuje sociální pracovník s rodičem, dítětem i pěstouny. Tento pracovník sjednává kontakt a je přítomen všech setkání, aby zajistil v první řadě bezpečnost dítěte. Setkání se odehrávají na místě, které je pro všechny strany v dojezdové vzdálenosti a nejlépe na místě, které dítě zná a cítí se tam dobře. Pracovník AK se snaží také pracovat se všemi zúčastněnými, tak, aby schůzka dobře proběhla. Často dítě využije možnost navázat před jednorázovým setkáním písemný kontakt v podobě dopisů nebo jiné písemné komunikace.⁴⁴

b. Pravidelný organizovaný kontakt dítěte s jeho biologickou rodinou

Takový kontakt může mít podobu jak písemnou, tak podobu samotného setkávání v pravidelných dohodnutých intervalech. Je určena dítěti a jeho biologické rodině za předpokladu, že si přejí udržovat pravidelný kontakt, který jim umožní o sobě vědět a trávit spolu více času. Jelikož hlavní pečující osobou zůstává pěstoun je pozitivem tohoto kontaktu, že mezi pěstouny a biologickými rodiči vzniká snazší a efektivnější domluva nad věcmi okolo dítěte. Tento kontakt sjednává opět prostředník AK a tato domluva je součástí dohody o kontaktech. Setkání mimo dohodu si mohou účastníci individuálně domlouvat sami dle aktuálních potřeb, ale stěžejní vždy zůstává sjednaná dohoda. Setkání se odehrávají na dohodnutých místech podle potřeb a přání dítěte. Při nastavení častosti kontaktů se bere v potaz věk dítěte, přání a aktuální situace, ve které se nachází. Není na místě, aby kvůli častým návštěvám původní rodiny bylo narušeno prospívání v náhradní rodině.⁴⁵

⁴⁴ Srov. KOCOURKOVÁ, J., ČERNÁ, R. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 16.

⁴⁵ Srov. TAMTÉŽ, s. 17-18.

c. Sdílená péče

Je společná péče biologické i náhradní rodiny s cílem návratu dítěte zpět do rodiny původní. Je určena dítěti a jeho biologickým rodičům, kteří chtějí získat své dítě zpět do péče. Tento kontakt je časově přizpůsoben v řádu dnů a někdy i týdnů, během kterých tráví dítě čas u svých biologických rodičů. Nejprve se jedná o návštěvy venku či u náhradní rodiny doma, po čase může dítě trávit čas i v prostředí, které zná a do kterého se má vrátit. Nejčastěji je v takovém případě nastavená příbuzenská forma pěstounské péče. Tedy dítě nebo děti jsou v péči prarodičů, tet či strýčků a biologičtí rodiče se tak nadále podílí na péči a výchově. Možná je, ale i pěstounská péče na přechodnou dobu, kdy není náhradním rodičem rodinný příslušník. Biologický rodič navštěvuje dítě tak, jak se zaneslo do dohody o kontaktech za pomoci prostředníka asistovaného kontaktu.⁴⁶

2. Nepřímý kontakt má podobu psané formy (dopisy, emaily, sociální sítě), mluvené formy (telefonické hovory, skype) nebo mentálního kontaktu (otevřená komunikace náhradního rodiče s dítětem o jeho biologické rodině, názorech na ni, vzpomínkách apod.)⁴⁷

V příručce *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou* od Jany Kocourkové je **nepřímý kontakt** rozdělen do dvou kategorií:

a. Písemný, telefonický či internetový kontakt mezi rodičem a pečující osobou

Je na místě, pokud kontakt mezi rodičem a dítětem není vhodný. Vzhledem k situaci a věku dítěte předá pečující osoba informace získané od biologických rodičů či sociálního pracovníka dítěti. Možné je to i naopak, kdy sociální pracovník informuje biologického rodiče o životě dítěte. Cílem tohoto kontaktu jsou informace o původu dítěte a jeho rodičích. To umožňuje zodpovědět otázky, které dítě ke svému životu v původní rodině mělo. Zároveň umožňuje rodiči získat informace o dítěti.⁴⁸

⁴⁶ Srov. KOCOURKOVÁ, J., ČERNÁ, R. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 19.

⁴⁷ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 173.

⁴⁸ Srov. KOCOURKOVÁ, J., ČERNÁ, R. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 15.

b. Písenný telefonický či internetový kontakt dítěte s rodičem

Bohužel s dnešní dostupností a využíváním sociálních sítí jako je facebook či instagram, se často uskutečňuje kontakt mezi dítětem a rodičem zcela nekontrolovatelně. Pokud je ovšem tato komunikace pro dítě přínosná, není potřeba do ní vstupovat. Často se můžeme setkat s rodiči, kteří písennou komunikací bez vědomí pěstounů narušují fungování dítěte v náhradní rodině. To například sliby, že si pro něho přijdou nebo si ho vezmou k sobě, což ale nikdy neudělají.⁴⁹

3.2. Nastavení kontaktu

V současnosti je snaha zhodnotit, jestli bude kontakt dítěte s biologickým rodičem prospěšný či nikoli. Snažíme se reflektovat a hodnotit rizika, která nás upozorňují, že setkání za každou cenu není vždy vhodné a dáváme přednost mapování a nastavování vhodného kontaktu na míru každému dítěti.

Kontakt dítěte s biologickou rodinou musí být nastaven podle potřeb dítěte tak, aby byl pro dítě bezpečný a měl na něj pozitivní dopad. Kontakt se uskuteční pouze, pokud by mohl být pro dítě prospěšný.⁵⁰

Při zvažování vhodného typu, četosti a intenzity kontaktu je třeba položit si řadu otázek, které nás dovedou k vhodnému nastavení. Důležitý je ukazatel toho, jaký je účel kontaktu. Zda je účelem navrácení dítěte do původní rodiny nebo jen zjištění informací pro doplnění historie dítěte. Jak silný je vztah mezi rodiči a dítětem? Jaká jsou rizika při kontaktu? Přání dítěte a reakce na kontakt, jak reagují rodiče na možný kontakt s dítětem nebo v jaké je dítě vývojové a psychické kondici a je připravené na kontakt? Tolik, a ještě více otázek hraje roli při výběru vhodného kontaktu. Podle toho, jaké budeme mít odpovědi na tyto otázky můžeme zintenzivnit kontakt od nejnižší možnosti, čímž je nepřímý kontakt v rámci dopisování až po návrat dítěte do původní rodiny. Od nepřímého kontaktu můžeme přejít na kontakt za asistence pracovníka či pěstouna, kontakt bez asistence, den s rodiči na bázi společného výletu nebo procházky, návštěvu dítěte u

⁴⁹ Srov. KOCOURKOVÁ, J., ČERNÁ, R. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 20.

⁵⁰ Srov. Nastavení kontaktu dítěte s biologickou rodinou. [Http://www.attachment.cz/](http://www.attachment.cz/) [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://www.attachment.cz/kontakt-s-biologickou-rodinou/>

vlastního rodiče, pobyt dítěte u vlastního rodiče od jednoho po více dní i s přespáním až po již zmíněný návrat do původní rodiny.⁵¹

Dobře nastavený kontakt lze korigovat několika pravidly. Asistovaný kontakt by měl probíhat na neutrální půdě nikoli v bytě pěstounů nebo biologických rodičů. Je snaha zvolit místo v dobré dojezdové vzdálenosti pro obě strany. Abychom zamezili případným potížím s dopravou. Při asistovaném kontaktu by měli být přítomny jen osoby, o kterých dítě ví. Přítomnost pěstouna je na místě zvláště u malých dětí, které jeho přítomnost považují za bezpečí.⁵²

Správně nastavený kontakt by měl umožnit dítěti orientovat se v rodinné historii a najít cestu k pečující osobě nebo se vrátit do své původní rodiny. Neuspokojivý nebo špatně nastavený kontakt dítěte a jeho biologické rodiny často vede k projevům problémového chování.

3.2.1. Posouzení vhodnosti a navázání kontaktu

V dnešní době je snaha reflektovat vhodnost kontaktu tak, aby byla v nejlepším zájmu dítěte. Snažíme se zamezit kontaktu za každou cenu a vyhnout se tak nepříjemným situacím pro dítě i pro další účastníky. Vhodný kontakt je to tehdy, pokud dítěti přináší radost a má na něho pozitivní dopad. Ukazatelem, zda bude kontakt s biologickým rodičem pro dítě příznivý, je historie péče biologického rodiče, vyhodnocení vztahových vazeb, psychický a fyzický stav dítěte a schopnosti a dovednosti biologického rodiče.⁵³

Pokud by měl kontakt na dítě negativní vliv, může být příčina jen v jeho špatném nastavení a je na místě upravit podmínky setkání nebo změnit formu kontaktu. Cílem je přistupovat ke každému dítěti individuálně vzhledem k jeho psychickému rozpoložení, a to i v případě, že se může jednat o sourozence. Jsou děti, které vychází z rodiny, ve které s nimi nebylo dobře zacházeno (týrání či sexuální zneužívání), a tak soud vydá rozhodnutí a styk dětí s rodiči omezí či zcela zamítne. V těchto případech by pro dítě bylo velmi škodlivé, kdyby s rodiči byli v kontaktu a je třeba pro ně najít bezpečné a stabilní prostředí v podobě náhradní rodinné péče. Mohou být také případy, kdy dítě vyjadřuje nechuť ke

⁵¹ Srov. UHLÍŘOVÁ, V. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 18-19.

⁵² Srov. VLČKOVÁ, H. a kol. *Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou*, s. 10.

⁵³ Srov. TAMTÉŽ, s. 4.

kontaktu se svými biologickými rodiči. V tomto případě musíme pátrat po příčině, která může být třeba jen v nevhodném zvolení místa nebo dítě potřebuje přítomnost další osoby, aby se cítilo v bezpečí. V souladu s úmluvou o právech dítěte, by se mělo přiměřeně k věku přihlížet k názoru a přání dětí a vnímat nejen verbální reakce ale i ty neverbální, které mnohdy dokáží napovědět daleko více.⁵⁴

Kontakt bývá navázán z pravidla několika způsoby. Nejčastějším způsobem bývá kontaktování biologickým rodičem se zájmem vidět své dítě. Nejčastěji se obrací na sociální pracovníci, která o tom informuje pěstouny a začne v procesu zprostředkování kontaktu řešit příslušné kroky. S další možností se setkáváme, pokud dítě projeví přání zkontaktovat rodiče a rodič se setkáním souhlasí. Můžeme se setkat ale i s tím, že kontaktovaný rodič s dítětem kontakt navázat nechce nebo nemůže. Může to být z důvodu, že biologický rodič začal nový život a ke starému životu, kam patří i dítě se vracet nechce. Další těžkou situací se stává okamžik, kdy sociální pracovník zjistí úmrtí biologického rodiče nebo pátrání po něm bylo neúspěšné. V tomto případě je vhodné zvažovat, jestli vůbec dítěti říct, o započetí hledání biologického rodiče či nikoli.⁵⁵

Pokud rodič navštěvuje dítě pravidelně ještě předtím, než bylo dítě svěřeno do pěstounské péče je v zájmu všech, aby tento kontakt pokračoval dál, pokud o to dítě i rodič stále stojí. V takových případech pokračování kontaktu se pěstounům lépe s dítětem pracuje, protože nebude mít pocit, že by mu něco odepřeli či zakázali. Pokud jsou návštěvy nepravidelné například jednou či dvakrát do roka a bývá pravidlem, že je pro dítě taková návštěva stresující a vykazuje po ní rozrušenost a negativní pocity je třeba zvážit typ kontaktu a pracovat jak s dítětem, tak jeho biologickým rodičem.⁵⁶

⁵⁴ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: metodika pro pomáhající profese*, s. 172.

⁵⁵ Srov. UHLÍŘOVÁ, V. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 17.

⁵⁶ Srov. TAMTĚŽ, s. 40.

3.3. Příprava na kontakt

Pro všechny účastníky asistovaného kontaktu je dobré před setkáním vytvořit tzv.

Dohodu o kontaktech, kde se jasně defínuje, za jakých podmínek se kontakt uskuteční.

Každá dohoda je nastavená podle individuálních potřeb každého dítěte. Dohoda zohledňuje rozhodnutí soudu, přání dítěte, názory a možnosti pěstounů a názory pracovníka.⁵⁷

Taková Dohoda obsahuje:

- Jména a kontakty rodičů, pěstounů i zodpovědných pracovníků
- Formu kontaktu (pokud jde o telefonický kontakt lze domluvit časy telefonátů)
- Místo setkání
- Délka setkání
- Okolnosti předávání dítěte
- Další důležité informace⁵⁸

Dále by měla dohoda jasně specifikovat, za jakých okolností se kontakt neuskuteční nebo se přeruší. Většinou je to tehdy pokud se některá z osob dostaví pod vlivem návykových látek, bude agresivní nebo pokud se nějaký z účastníků nebude cítit v bezpečí.⁵⁹

Aby se takové situace nestávaly je třeba každého z účastníků na asistovaný kontakt připravit. Sociální pracovník má tedy za úkol podporu jednotlivých účastníků.

Poskytovat ji může sám nebo poskytnout každému osobu, která se bude podílet na jejich přípravě na setkání samotné. Nejčastěji psycholog nebo psychoterapeut.⁶⁰

a. Proces přípravy biologického rodiče

Příprava biologického rodiče slouží k upřesnění informací o kontaktu, tedy jak bude kontakt probíhat, jak se chovat a jak komunikovat. Dále slouží k zodpovězení dotazů ohledně setkání a k poskytnutí psychologické péče. Na počátku rozhovoru je důležité informovat rodiče, že do doby uskutečnění kontaktu by neměli podnikat žádné kroky sami. O všech potřebách a přáních je na místě se vždy poradit s pracovníkem, který jim byl přidělen. Je třeba si na začátek ujasnit, zda rodič chce dítě vídat dlouhodobě. Je zde

⁵⁷ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 174-175.

⁵⁸ Srov. UHLÍŘOVÁ, V. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 22.

⁵⁹ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 176.

⁶⁰ Srov. UHLÍŘOVÁ, V. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 23.

riziko, že se po prvním setkání rodič již neozve a dítěti znovu zmizí ze života. Pokud má rodič zájem se pouze informovat o tom, jestli se dítěti dobře daří, je lepší setkání neuskutečnit a předat rodiči několik informací o životě dítěte. Ukázat mu například fotografie či výrobky a obrázky. Je dobré si vyslechnout jeho příběh i se snahou se obhajovat a ospravedlňovat. Najít chvíle, kdy svou rodičovskou roli zvládal a ty mu připomenout a povzbudit ho. Je důležité s rodičem podrobně probrat celý průběh návštěvy, seznámení rodiče s plánem setkání, jak bude probíhat, jaké jsou jeho pravidla během něj i po něm a seznámit ho s několika bezpečnými konverzačními tématy, se kterými může zahájit konverzaci s dítětem. Je žádoucí nechat rodiči prostor na dotazy ohledně dítěte a setkání, které je čeká. Rodiči či rodičům se doporučuje přinést na setkání pro dítě malý dárek a rodinné fotografie a seznam otázek pro náhradní rodinu a dítě, který vytvořili během přípravy se sociálním pracovníkem.⁶¹

b. Proces přípravy s dítětem

Cílem přípravy dítěte na kontakt je seznámení dítěte s průběhem setkání. Kdo na něm bude, kde se uskuteční, jak dlouho bude trvat a pomoci mu odpovědět na všechny jeho otázky a obavy. Na místě je vždy účast psychologa. Největší podporou je pro dítě pěstoun, který prochází s dítětem všechny jeho otázky a nesrovnalosti, na které dítě jen těžko hledá odpověď. Základem příprav a společného rozhovoru s pracovníkem je zjistit, kolik informací dítě má o své původní rodině a znát jeho názor. Z těchto informací pracovníci vycházejí. Je možné dítěti poskytnout informace o rodičích a oživit pěkné vzpomínky z dob, kdy žili společně. Stejně jako s biologickým rodičem je na místě probrat pravidla kontaktu a soupis několika otázek, které je s dítětem třeba probrat. Často je třeba s dítětem projednat, jak bude biologického rodiče oslovovat. Dítě může na setkání vzít své fotografie, obrázky či oblíbené hračky, které mohou pomoci v započatí rozhovoru mezi biologickým rodičem a jím samotným.⁶²

⁶¹ Srov. UHLÍŘOVÁ, V. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 25-26.

⁶² Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 184-185.

c. Proces přípravy náhradního rodiče

Úkolem sociálního pracovníka je pomoci pěstounům s naplánováním i realizací setkání, ale také s emocionální podporou.⁶³

Je třeba, aby znali průběh setkání a drželi se bezpečných konverzačních témat. Nejdůležitější je apel na pěstouny, aby po setkání na rodiče před dítětem nenasazovali a mluvili s ním spíše o jejich pocitech. V možnostech pěstounů je se setkat s biologickým rodičem ještě před asistovaným kontaktem. Na těchto před setkáních si rodiče a pěstouni mohou vyříkat věci, které by za normálních okolností tedy za přítomnosti dítěte probrat nemohli. Toto setkání se může, ale nemusí realizovat.⁶⁴

3.4. Pravidla a průběh setkání

Asistovaný kontakt můžeme popsat jako kontakt skupiny lidí, kde probíhají různé interakce. Mezi pravidla kontaktu lze zařadit vzájemný respekt, právo na předčasné ukončení setkání, pokud se někdo cítí nekomfortně, nastavení oslovení každého člena apod. Nezbytným pravidlem je slušné chování. Tato pravidla mohou být sepsána a viditelně vyvěšena tak, aby na ně každý člen viděl a nemohli tak vznikat případné problémy. Pokud jsou všichni seznámeni s pravidly, které si společně domluvili může se přejít k průběhu setkání, které řídí sociální pracovník asistovaného kontaktu.⁶⁵

Jelikož se členové nemusejí na prvním setkání znát, je na místě začít **seznámením** a nastavením oslovování jednotlivých zúčastněných. Dalším krokem je seznámení s **rolí pracovníka** a jeho pravomocí. Jako i u jiných skupin je dobré si říci, co každý účastník očekává od setkání, jaké má přání, pocity a obavy. Poté se přechází k výběru dalších **aktivit** a směřování samotného setkání. V tomto časovém úseku je vhodný prostor na rozhovor, prohlížení fotografií, předání dárků, odpovědi na předem připravené otázky apod. Ke konci setkání je na místě společná **rekapitulace a vyhodnocení**. Na závěr se zopakují pravidla, které účastníci dodržují v mezidobí a přechází se k **rozloučení**.⁶⁶

⁶³ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 184.

⁶⁴ Srov. UHLÍŘOVÁ, V. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 28.

⁶⁵ Srov. TAMTÉŽ, s. 32.

⁶⁶ Srov. TAMTÉŽ, s. 33.

Po setkání dá sociální pracovník dítěti a pěstounům prostor na vyjádření, zda a jak chtějí uskutečnit další setkání s biologickým rodičem či nikoli. V této fázi, je na místě péče psychologa, který s dítětem a pěstouny vyhodnotí uskutečněné setkání. Je časté, že je dítě po setkání s biologickými rodiči neklidné a může se chovat nezvykle. Dítě může tyto pocity ventilovat vůči pěstounům a může se tak narušit vztah mezi nimi. V případě, že se dítě společně s pěstouny rozhodne pro další setkání, sociální pracovník o tom informuje biologického rodiče. Další setkání jsou již nastavena individuálně podle potřeb, věku a přání dítěte. V době mezi setkáními se lze domluvit na telefonickém kontaktu či kontaktu na sociálních sítích, zasílání dopisů, pohledů nebo poskytování informací o životě dítěte. Důležité je zahrnout tato pravidla do dohody o asistovaném kontaktu.⁶⁷

V opačném případě, kdy dítěti setkání neprospělo nebo už v něm nechce pokračovat, se také o výsledku musí kontaktovat biologický rodič. Je třeba ho připravit na možnost, že by dítě v pozdějším věku o kontakt s ním mohlo stát. Pokud o další kontakt biologický rodič stál je na místě poskytnout mu psychologickou podporu a lze mu po dohodě s pěstouny nabídnout alternativu v podobě pravidelných informací o životě dítěte, zasílání fotek apod. Může se také stát, že nezáměr přijde ze strany biologického rodiče. Důvodem může být nechuť otevírat staré rány, přesvědčení, že se má dítě u náhradních rodičů lépe, než jak by se mohlo mít v péči jeho vlastní nebo bylo setkání pouze prostředkem pro kontrolu dítěte.⁶⁸

V období mezi jednotlivými setkáními platí pro všechny účastníky předem stanovená pravidla. Jedná se zejména o kontaktování dítěte biologickým rodičem, domluvou mezi rodiči a naplnění úkolů, které vzešly z minulého setkání. Pokud tomu není dohodnuto jinak všechny záležitosti se řeší přes koordinátora.⁶⁹

⁶⁷ Srov. UHLÍŘOVÁ, V. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 35-36.

⁶⁸ Srov. TAMTÉŽ, s. 37.

⁶⁹ Srov. TAMTÉŽ, s. 35.

4. Pozitivní dopady a rizikové situace kontaktu dítěte s biologickou rodinou

V závěrečné kapitole zohledním možná pozitiva a rizika, která se v souvislosti s asistovaným kontaktem dětí s biologickými rodiči pojí. Každý případ je individuální a každé dítě má své specifické potřeby. Jelikož je dítě osoba, které by měl kontakt přinést největší užitek, musí se podle jeho potřeb kontakt řídit a neprobíhat za každou cenu. V poslední podkapitole uvidíme na příkladech z praxe, jak jsou tato rizika a pozitiva vidět v praxi a jak se v nich promítá celý proces kontaktu.

4.1. Pozitiva kontaktu

Při vyzdvihnutí pozitiv kontaktu si můžeme položit několik otázek. Proč je dobré pro děti, aby se vídaly se svými biologickými rodiči? Nebo proč je kontakt dobrý pro rodiče? A v neposlední řadě i pro pěstouny? Obecně platí, že kontakt by se měl uskutečnit jen tehdy, pokud přináší dítěti zjevný prospěch. Tedy v případě, že na dítě působí pozitivně.

“Pro zdravý vývoj osobnosti člověka je důležitým předpokladem poznání vlastních kořenů. Znalost osobní historie a historie rodiny je součástí identity každého z nás”⁷⁰

S naší osobní historií můžeme pracovat jen za předpokladu, že ji známe. Neznalost historie vytváří nedostatky a mezery v životním příběhu. Takové mezery mohou být zaplněny nerealistickými domněnkami a vytváří řadu otázek, které mnohdy nejsou nikdy zodpovězeny. Děti takové přemýšlení nad tím, odkud pocházejí, proč je rodiče opustili či proč je nechtějí zaměstnávat na tolik, že brání v utváření dobrých vztahů se svými pěstouny a dotvoření vlastního JÁ.⁷¹

⁷⁰ PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 169.

⁷¹ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 170.

Aby se vše podařilo tak, jak má, může sociální pracovník využít metody a techniky, které mu při kontaktech pomohou. Je to například **kniha života**, která je nástrojem k rozvoji identity dítěte vyrůstajícího v náhradní rodinné péči. Dítě si zaznamenává informace z minulosti, které se dozvídá od svých biologických rodičů a slouží jako deník. Dalšími technikami mohou být rodokmeny, stěhovací kalendář či osa života.⁷²

4.1.1. Přínos kontaktu pro jednotlivé účastníky

Díky kontaktu s biologickými rodiči má **dítě** příležitost vidět podobnost mezi nimi. V čem je komu podobné ať už fyzickými nebo povahovými rysy, vlastnostmi a dovednostmi. Tato možnost srovnání podporuje u dítěte rozvoj jeho identity včetně jeho kultury a etnika. Pozitivní kontakt podporuje obnovení citových vazeb a také šanci na návrat dítěte do jeho původní rodiny.⁷³

Pro biologické rodiče je kontakt s dítětem přínosný v několika ohledech. Protože odebrání dítěte může rodič vnímat jako vlastní selhání a nově vzniklá situace je pro ně traumatizující až mnohdy vyhrocená, je pro ně kontakt s dítětem v náhradní rodinné péči uklidněním svědomí a snižuje stres z nové situace. Vidí, že je o jejich dítě dobře postaráno a jsou tak ochotni více spolupracovat. Mnohdy je taková setkání motivují ke zlepšení jejich životní situace a úpravou poměrů tak, aby se dítě mohlo vrátit zpět k nim. V případě, že je návrat do původní rodiny nereálný, slouží kontakt alespoň jako pojítka a možnost udržování vědomí jeden o druhém.⁷⁴

Pro pěstounské rodiče jsou výhodou dobře probíhající setkání, která vedou ke zlepšení vztahů mezi dětmi a jimi. Pokud má dítě informace o aktuální situaci rodiče a ví, proč a za jakých okolností se ocitlo v náhradní péči, mohou tak péči pěstounů mnohem více ocenit a najít si k nim vřelý a přátelský vztah. Takový stav je pro pěstouny idylický a vyhnou se tak obvinění a pochybám ze strany dětí.

⁷² Srov. ČERNÁ, R. a kol. *Cesta k dítěti: Terapeutické metody pro práci s dětmi v náhradní rodinné péči*, s. 64-72.

⁷³ Srov. VLČKOVÁ, H. a kol. *Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou*, s. 3-4.

⁷⁴ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 170.

Jednou z výhod kontaktu je pro pěstouny zejména snazší komunikace o závažných věcech týkajících se života dítěte, a setkají se tak mnohdy s pochopením ze strany rodičů a snazší domluvou.⁷⁵

4.2. Rizika kontaktu

Při přípravě i během asistovaného kontaktu dětí z náhradní rodinné péči se svojí biologickou rodinou se mohou objevovat rizika a rizikové situace, se kterými je třeba počítat a pokusit se je eliminovat či jim zcela předejít. Jsou to rizika, která mohou mít negativní dopad na dítě nebo na celý proces setkávání.

Jsou situace, kdy není vhodné nebo rizikové uspořádat asistovaný kontakt mezi dítětem a jeho rodičem. Jsou to například situace, kdy je styk dítěte s osobou, která má zájem o kontakt zakázán soudem nebo rodič vykazuje rizikové chování (agresivita, alkoholismus, neléčená psychiatrická diagnóza) nebo bylo dítě rodiči týráno nebo zneužíváno.⁷⁶

4.2.1. Příklady rizikových situací

Na straně dítěte se může jednat například o:

- a) **Zdravotní a psychický stav dítěte** je nepředvídatelný jev, který nelze ovlivnit a jeho předpoklad by měl být zanesen do dohody o kontaktech. Pokud taková komplikace nastane, je v nejlepším zájmu dítěte odložení kontaktu na jiný termín. Stejně tak i v případě zhoršeného psychického stavu, který může být spojen s nastávajícím kontaktem, ale může se pojit i s jinými událostmi v životě dítěte. Pracovník i v těchto situacích musí zvažovat, jak velkou zátěž to dítěti přináší a zda je možné kontakty realizovat dle plánu nebo bude hledat jinou formu kontaktu či zvažovat jeho odklad.⁷⁷
- b) **Multiple attachments** neboli citové přilnutí k více lidem. Takový vztah, které dítě má k více lidem u něj může způsobit zmatek a konflikt loajality. Proto je třeba zvážit, zda nebude během setkávání v ohrožení vztah dítěte s pěstounem.⁷⁸

⁷⁵ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 171.

⁷⁶ Srov. BUTULOVÁ, B. *Manuál služby asistovaný kontakt*, s. 43.

⁷⁷ Srov. KOCOURKOVÁ, J., ČERNÁ, R. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 21-22.

⁷⁸ Srov. VLČKOVÁ, H. *Metodika pro asistovaný kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 17.

c) **Retraumatický proces**, tedy proces navrácení prožitků a vzpomínek z traumatického období, které dítě prožilo s pečující osobou. Tyto procesy jsou aktivovány asociací k původnímu životu. U dětí, kterým bylo v minulosti ubližováno nebo bylo zanedbáváno nastaví sociální pracovník asistovaný kontakt. Ale ani tato forma kontaktu nemusí zabránit retraumatizaci dítěte a žádá si přehodnocení setkávání.⁷⁹

Ze strany biologických rodičů se může jednat o:

a) **Rodič se nedostaví na setkání nebo nechce v kontaktu pokračovat**: pokud taková situace nastane, je žádoucí promluvit si s dítětem o tom, proč daná osoba nepřišla nebo nechce pokračovat v kontaktech a vyjádřit sounáležitost a pochopení. Sociální pracovník si domluví schůzku s rodičem a společně hledají různá řešení situace.

b) **Předběžné ukončení setkání**: každý účastník kontaktu má nárok ukončit setkání dříve, pokud se necítí dobře a bezpečně. Na schůzce s klíčového pracovníkem se probere minulé situace a pracovník po zvážení navrhne vhodné řešení. Okamžité ukončení nastane, pokud se rodič dostaví pod vlivem návykové látky nebo je agresivní. Tento člověk je pak upozorněn na pravidla a cíle asistovaného kontaktu a je vyzván k odchodu. Aby se tyto situace nestávali sociální pracovník na sezení s rodičem apeluje na dodržování pravidel a na možné důsledky.⁸⁰

c) **Manipulace a citové vydírání**: pokud sociální pracovník shledá přítomnost citového vydírání, vyhrůžek či manipulace směrem k dítěti nebo k pěstounům, je to důvod k ukončení setkání. Sociální pracovník rodiči zopakuje pravidla, která jsou zanesena v dohodě o kontaktech. Opakující se situace může vést k ukončení celého procesu asistovaného kontaktu.⁸¹

⁷⁹ Srov. SCHERWATH, C. *Besuchskontakte im Kontext von Bindungstheorie und Traumaforschung*, s. 5.

⁸⁰ Srov. BUTULOVÁ, B. *Manuál služby asistovaného kontaktu*, s. 41.

⁸¹ Srov. TAMTÉŽ, s. 42.

- d) Nespolehlivý rodič:** může se stát, že biologický rodič dítěte kontaktuje dítě bez předchozí domluvy, slibuje dítěti, že za ním přijede, že mu zavolá, ale sliby ve skutky nepromění. Takovým chováním může ovlivnit psychiku dítěte a narušit průběh a plánování setkávání.⁸²

Na straně náhradních rodičů jde například o tyto rizikové situace:

- a) Termín:** problémem může být nevhodně zvolený čas setkání, který by mohl narušovat režim dítěte nebo by narušoval chod náhradní rodiny. (omluvení ze školy, kroužku, rodinné akce). Pracovník Asistovaného kontaktu se snaží najít kompromis a upravit dohodu na jiný termín, čas či místo. Může se stát, že by pečující osoba mohla záměrně kontaktu bránit. V tomto případě je na místě připomenutí povinnosti pečující osoby umožnit kontakt dítěti a jeho biologickým rodičům, která je daná zákonem.⁸³
- b) Pečující osoba/osoby mluví o rodiči negativně:** pokud by se tak dělo v přítomnosti dítěte, mohlo by to mít na dítě negativní dopad. Je pochopitelné, že mají pečující rodiče o dítě obavy a bojí se dopadů setkávání na již zasetý režim rodiny. Sociální pracovník by měl tyto obavy s pečující osobou probrat na přípravném setkání, aby se předešlo pozdější případné vyhrocené situaci, kdy by byl konflikt řešen před dítětem.⁸⁴
- c) Pečující osoba špatně pracuje s životním příběhem dítěte:** nepodává dítěti dostatečné nebo žádné informace o jeho původní rodině. Mnohdy z důvodu, aby dítě chránili. Je důležité, aby pečující osoba s dítětem mluvila o jeho historii a dítě tak mělo pocit, že ho má s kým sdílet. (manuál kontakt dětí). Sociální pracovník by měl pěstouny vést k tomu, aby podporovali dítě v kontaktu s rodiči. Dítě by se nemělo při mluvení o rodičích cítit provinile a mluvení o nich by v náhradní rodině mělo být běžnou záležitostí.⁸⁵

⁸² Srov. KOCOURKOVÁ, J., ČERNÁ, R. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 26.

⁸³ Srov. TAMTÉŽ, s. 21.

⁸⁴ Srov. TAMTÉŽ, s. 31.

⁸⁵ Srov. PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*, s. 181.

d) Pečující osoba nepodporuje dítě v prožitcích okolo setkávání: pokud má dítě negativní emoce (je podrážděné, otrávené, agresivní, pociťuje stres, smutek, úzkost) je potřeba apelovat na pečující osobu, aby v takových situacích nenechávali dítě samotné ve svých pocitech, ale aby si o všem povídali a sdíleli to společně. S těmito problémy aktivně pomáhají doprovodné organizace.⁸⁶

4.2.2. Formulář pro vyhodnocování rizik kontaktu

Tento formulář vznikl díky spolupráci Amalthea z.s. a Latus pro rodinu o.p. s. na projektu Bezpečí dítěte při setkávání s vlastními rodiči a při jeho návratu domů podpořeném Nadací Sirius. Slouží k vyhodnocování rizik kontaktu dítěte se svojí biologickou rodinou. Obsahuje 69 rizikových situací na straně rodiče, dítěte i pěstouna, které mohou nastat během asistovaného kontaktu. Formulář je určen pro pracovníky odboru sociálně-právní ochrany dětí, pracovníkům náhradní rodinné péče a dalším pracovníkům pohybujících se v organizacích a službách rodině a dětem, kteří ho mohou využívat opakovaně. Formulář má internetovou podobu a jeho vyplněním dostane pracovník přehled možných rizik a kroky, jak těmto rizikům předejít nebo je alespoň zmírnit.⁸⁷

Výstupem jsou rizika s různou mírou závažnosti od nízké, střední až vysoké, která jsou označena barevně od zelené a oranžové po červenou. Tyto barvy pracovníka upozorní, jak moc má zasahovat do nastavení kontaktu a jak rychle má jednat v závislosti na bezpečnost dítěte a ostatních aktérů kontaktu. Příkladem jsou tato červená **rizika**, jejíž potvrzení alespoň jednoho z nich vede k okamžitému zastavení kontaktu a nastavení nových pravidel:

Na straně rodiče:

- Jeví se být nebezpečný, týrající.
- Nemá zájem o kontakt s dítětem.
- Mluví o pečující osobě negativně s dítětem nebo před dítětem.
- Řeší konflikty s pečující osobou v přítomnosti dítěte.
- Při kontaktu je vůči dítěti či pečující osobě negativní, agresivní, vyčítá, vyhrožuje.

⁸⁶ Srov. KOCOURKOVÁ, J., ČERNÁ, R. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 32.

⁸⁷ Srov. TAMTÉŽ., s. 8-9.

Na straně dítěte:

- Při kontaktu je dezorientované, situaci evidentně nerozumí.
- Projevuje známky stresu, emočního zmatku, uvolnění či narušení vztahu k pečující osobě – přetrvává déle než 14 dní po kontaktu.
- Kontakt nechce, odmítá.

Na straně pečující osoby:

- Mluví o rodiči negativně.
- Řeší konflikty s rodičem v přítomnosti dítěte
- Nepodporuje dítě ve zvládnutí negativních emocí a stresu.

Formulář dále může sloužit jako podklad pro případové konference nebo podklad pro soud.⁸⁸

⁸⁸ Srov. KOCOURKOVÁ, J., ČERNÁ, R. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*, s. 13.

4.3. Příklady z praxe

V této kapitole představím několik příkladů, se kterými jsem se setkala při mé praxi na sociálně-právní ochraně dětí. Tyto příběhy dokreslují užitečnost a funkčnost kontaktů dítěte v pěstounské péči s jeho biologickou rodinou. Všichni účastníci v těchto kazuistikách jsou chráněni anonymitou, proto jsou jejich jména nahrazena jinými.

Kazuistika č. 1:

Jana (7 let) vystřídala v průběhu svého poměrně krátkého života už dvě pěstounské rodiny. K pěstounům na přechodnou dobu se dostala ve 4 letech potom, co byla opakovaně vystavována konfliktům otce a matky. Díky alkoholu a drogám, které rodiče užívali, byli takové konflikty v rodině, kde Jana žila, na denním pořádku. Díky návykovým látkám Janini rodiče selhávali v rodičovských kompetencích, byli nespolehliví a nereagovali na výstrahy a upozornění. Jana chodila do školky ve špinavém oblečení, pravidelně neučesaná a hladová. Ostatním dětem se stranila, byla uzavřená a téměř nekomunikovala. Často neměla zaplacené obědy, školní představení ani výlety. Paní učitelka proto kontaktovala sociální pracovníci, která po důkladném prošetřování vyhodnotila situaci rodiny jako velmi nevhodnou pro zdravý vývoj a růst dítěte a na základě předběžného opatření byla Jana umístěna do pěstounské rodiny na přechodnou dobu. Zatím s vyhlídkou, že by se mohla do rodiny vrátit.

Během následujících měsíců se sociální pracovníce snažila s rodiči pracovat na tom, aby mohli svou dceru opět řádně vychovávat. Oba rodiče podstoupili léčbu, avšak neúspěšně a k drogám se po nějaké chvíli opět vrátili. Bylo jasné, že do takového prostředí se Jana vrátit nemůže, a tak se dostala do druhé pěstounské rodiny.

Téměř po 3 letech kontaktovali biologičtí rodiče Jany odbor sociálně-právní ochrany dětí s tím, že by stáli o to, vidat se se svou dcerou. Na základě tohoto podnětu byl uspořádán asistovaný kontakt v prostorách rodinného centra, kde to Jana dobře znala. Kontakt proběhl za přítomnosti obou rodičů, pěstounů, sociální pracovníce a samotné Jany. Při cestě na setkání měla Jana žaludeční potíže, tudíž se dostavili o něco později. Tento čas věnovala pracovníce opakování pravidel kontaktu. Po příchodu do místnosti pro asistované kontakty se s rodiči zdrženlivě přivítala a převzala od nich dárky, které jí přinesli. Poté si společně hráli. Jana byla po celou dobu veselá a kontakt proběhl bez

problémů. Na konci se všichni rozloučili, sociální pracovnice zopakovala pravidla v době mezi kontakty a domluvili se, že se opět za měsíc potkají a rodiče mohou jednou týdně mezi 6-7 hodinou Janě zavolat.

Další kontakt se konal o měsíc později. Proběhl v pořádku, ale Jana opět po cestě zvracela. Na setkání si Jana s rodiči prohlížela fotky a hráli si. Po kontaktu pěstounka sdělila pracovníci, že je Jana 3 dny před setkáním jako vyměněná. Je rozladěná, zamlklá a odtažitá. Z kontaktu s rodiči má obavy, bojí se, na co se jí budou rodiče ptát a má strach, že s nimi zůstane (vždy se ujišťuje, zda pojedou domů s tetou a strejdou). Během telefonátu odpovídá rodičům jen jednoslovně, a dokonce se po nich v noci pomočuje. Den před setkáním špatně spí a má zlé sny. Sociální pracovnice doporučila návštěvu psychiatra. Zároveň doporučila upravit intenzitu nebo zrušení telefonních kontaktů.

Psychiatr se přiklonil k úplnému zrušení telefonního kontaktu, protože prokazatelně nemají na Janu dobrý vliv. Jinak Jana v pěstounské rodině dobře prospívá a je tam spokojená. Rodiče má ráda, ráda je vidí, ale má ze setkání s nimi obavy. Jelikož si biologičtí rodiče stojí za intenzitou kontaktů jedenkrát za měsíc, psychiatr doporučil svolat případovou konferenci, kde se projednalo nastavení kontaktu podle potřeb Jany tak, aby se zcela zamezilo nebo eliminovalo posttraumatickým projevům a Jana byla v psychické pohodě.

Komentář: V tomto případě dali podnět pro kontakt s dcerou samotní biologičtí rodiče. Bylo vhodné využít asistovaného kontaktu zejména proto, aby se Jana cítila v bezpečí. K jejímu odebrání z rodiny došlo v jejím nízkém věku a za špatných okolností. Zvolené místo je vhodné, jelikož toto rodinné centrum Jana zná a prostory jí nejsou cizí. Sociální pracovnice správně zopakovala pravidla kontaktu i pravidla v mezidobí, které si předem sjednali na schůzkách, které proběhly jako příprava každého účastníka setkání. Samotný první kontakt dopadl dobře a na základě něho byl nastaven další pravidelný kontakt s rodiči v intervalech jedenkrát za měsíc. Tento kontakt byl ještě posílen o nepřímý kontakt v podobě telefonických hovorů jedenkrát za týden v podvečerních hodinách. Důležitá je v tuto chvíli komunikace mezi pracovníkem a účastníky kontaktu, aby se předešlo případným rizikovým faktorům. Tento postup se zde osvědčil, protože pěstounka včas informovala sociální pracovnici o tom, že Jana špatně snáší telefonické kontakty s rodiči.

Doporučení psychiatrického sezení je zde na místě. Jana může mít z prožitého období s rodiči trauma, které se u ní projevuje nervozitou, žaludečními a jinými potížemi, nespavostí apod. Psychiatr doporučil svolání případové konference jako techniku sociální práce s rodinou. Tam se projednávala změna nastavení formy a intenzity kontaktů podle potřeb Jany. Tento postup je z hlediska teorie správný, protože by problém mohl být ve špatném nastavení kontaktů a tomuto riziku by se tak dalo snadno předejít její úpravou.

Kazuistika č. 2:

Klára a Adéla jsou dvojčata (13 let), která byla ve 4 letech svěřena do péče náhradních pěstounských rodičů. Otec a matka byli často pod vlivem alkoholu, zanedbávali péči o dvojčata a ani jeden nechodil do práce. Jejich domácnost byla zanedbaná, netekla teplá voda a často jim kvůli neplacení vypli elektřinu. Město jim nabídlo sociální bydlení, ale to hrdě odmítli s tím, že nepotřebují žádné milodary. Žili na dávkách, které většinou přednostně skončili v alkoholu a cigaretách než v materiálních věcech pro dvojčata. Sociální pracovnice vyhodnotila, že v době opilosti nejsou dvojčata zajištěna a tím je ohroženo jejich zdraví.

Prostředí, ve kterém rodina žila je pro děti nevyhovující, a po zmapování rodinné situace musely být obě dívky umístěny do dětského domova. Po roce si je z dětského domova vzal do pěstounské péče manželský pár.

Po 9 letech se rodiče Kláry a Adély dostavili na odbor sociálně-právní ochrany dětí s tím, že by si přáli obnovit kontakt se svými dcerami. Obě děvčata byla z této informace potěšena a na společné setkání se těšila.

Před prvním kontaktem proběhla dvě přípravná setkání s rodiči a dvě setkání s dvojčaty za přítomnosti pěstounů, kde byli všichni seznámeni s pravidly a průběhem kontaktu a vybrali pro něj vhodný prostor, čas a intenzitu. Kontakt se uskutečnil v prostorách doprovodné organizace, kterou dříve obě děvčata navštěvovala. Samotné setkání proběhlo za účasti rodičů, Kláry a Adély, pěstounky a sociální pracovnice. Rodiče přinesli drobné dárky a s děvčaty si povídali. Dvojčata vypadala spokojeně, ale drželi se spíše v blízkosti pěstounky. V průběhu kontaktu, ale začala matka slovně napadat pěstounku, že jí vzala děti a ty se k ní teď vůbec nemají. Takové jednání neukončila ani po několika výzvách sociální pracovnice, a tak bylo setkání předběžně ukončeno.

I tak vnímali rodiče toto setkání velice pozitivně a sdělili, že důvod slovního napadání byl ten, že je psychicky náročné dvojčata po tolika letech vidět a nevidět u nich nadšení a radost. Vyjádřili zájem vídat je více a nejlépe o víkendech. To ale pěstounka nechtěla. Bála se, že by častější kontakt narušil zaběhlé rodinné aktivity a emoční rozpoložení dvojčat. Chtěla by alespoň pro začátek zůstat u intenzity 1krát za 3 měsíce. Po čase dvojčata projevila zájem jet výjimečně k rodičům na celý víkend.

Sociální pracovnice prošetřila poměry v domácnosti rodičů a podala vyjádření, že se může návštěva uskutečnit. Obě dívky byly překvapeny, v jakých podmínkách rodiče žijí. U pěstounské rodiny byly zvyklé na pěkné a příjemné prostředí, kde jim nic nescházelo.

Klára byla ráda, že může rodiče vidět, takže jí bytové podmínky až tolik nevadili, ale Adéla s tím měla větší problém a už tam víckrát být nechtěla. Během víkendu se potkali i s babičkou ze strany matky, která byla nadále přítomna u všech setkání. Obě dívky se vyjádřily, že by jim stačilo vidět rodiče tak, jak bylo domluveno. Po tomto víkendu proběhlo ještě několik setkání v prostorách organizace. Poté se rodiče vyjádřili, že už se vídat nechtějí, protože vidí, že k nim holky nechtějí, tak jak by si představovali a je jim z toho smutno. Sociální pracovnice se snažila rodičům vysvětlit, že musejí dát holkám trochu více času a nenechat se odradit tím, že k nim nevyjadřují příliš náklonosti. Přece jen 9 let vyrůstaly bez nich. Rodiče vyjádřili přání zůstanou alespoň u telefonického kontaktu.

Když se Klára s Adélou dozvěděly, že už se s nimi rodiče nechtějí vídat, byly zklamané, ale brzy se tato situace zlepšila. Zřídka jim rodiče zavolali nebo poslali balíček k narozeninám. Pozitivem byl kontakt s babičkou, kterou poznaly v rámci návštěvy u rodičů, která za nimi jezdila domů nebo s nimi podnikala nejrůznější aktivity. Dvojčata byla nadále spokojená u pěstounů, tak jak tomu bylo vždy a z opakované ztráty rodičů neměla žádné psychické následky.

Komentář: U tohoto příkladu stejně jako u předchozího podali podnět na setkání biologičtí rodiče. Jelikož své dcery neviděli téměř deset let byl na místě kontakt asistovaný. Samotnému setkání předcházelo podle pravidel několik schůzek. Dvě

s biologickými rodiči, kde se projednávají pravidla kontaktu, vhodné oslovení, témata, výběr dárků a podobně. Je časté, že na těchto schůzkách sociální pracovnice poskytne rodičům stávající informace a fotografie. Další dvě setkání proběhla s Klárou a Adélou. Těm byl hlavně osvětlen celý průběh setkání, aby se zamezilo případným obavám. Jedna schůzka byla věnovaná i pěstounům, kterým se podrobně připomíná průběh a pravidla setkání a podpora dítěte. Jak bylo již dříve uvedeno, je vhodné doporučit pěstounům témata o kterých mohou s děvčaty mluvit, aby je tak podpořili v jejich myšlenkách a emocích a lépe je připravili na samotné setkání.

Místo setkání bylo vhodně zvoleno, tak aby bylo zároveň vhodně vzdálené, ale i bezpečné pro obě strany. Setkání probíhalo pro děvčata i pro biologické rodiče dobře, ale došlo při něm hned ke dvěma rizikovým situacím. Jednou z nich bylo slovní napadení pěstounky a druhou předběžné ukončení setkání kvůli agresivnímu rodiči. Na místě je dříve zmiňovaný postup, kdy je zapotřebí setkat se s agresivním rodičem, zopakovat mu pravidla setkávání a upozornit ho na následky opakujícího se rizikového jednání. Přáním biologických rodičů byl kontakt o víkendech, což si ani pěstounka ani dvojčata nepřála z důvodu obav, aby jim častý kontakt nenarušil už zaběhlý režim rodiny. Tyto důvody se vzali v potaz a kontakt se tedy nastavil jednou za tři měsíce s výjimkou jednoho víkendu. Ten působil na každé z dvojčat trochu jinak, což je důkaz toho, že ke každému dítěti musíme přistupovat během plánování a nastavování kontaktu individuálně podle jeho potřeb.

Pro rodiče bylo jejich odtahité chování neúnosné a raději se stáhli do ústraní. Aby kontakt zcela nezankl, nastavil se alespoň nepřímý kontakt. Zde byli na místě obavy, jak to dvojčata přijmou, ale díky podpoře sociální pracovnice a samotných náhradních rodičů to zvládla dobře. Bylo to zejména díky tomu, že za téměř deset let si s pěstounskými rodiči utvořila velice silný vztah a brala je jako vlastní. Pozitivní bylo hlavně to, že tento příběh, ačkoli končil špatně, přinesl do života děvčat alespoň jednoho člena z jejich původní rodiny, od které měli informace o rodičích i o jejich životě před 9 lety.

Kazuistika č. 3:

Paní A. biologická matka Sáry (16 let) se o svou dceru nestarala již od jejich dvou let. Má ještě dva starší syny, kteří jsou už téměř od narození ve zprostředkované pěstounské péči. Matka je dlouholetá alkoholička a nezvládala péči o žádné ze svých tří dětí. Otec je neznámý. Proto byla Sára ve dvou letech umístěna do rodiny, kde už roky žili i její bratři. Sára byla u pěstounů spokojená. Chodila do místní školy, kde měla kamarády a kroužky. V domácnosti vše zdárně funguje. Nedávno ji matka kontaktovala prostřednictvím mobilní aplikace messenger. Slibovala jí, že si ji vezme k sobě a že budou zase spolu. Pěstouni o tomto kontaktu nevěděli a přisuzovali Sářinu změnu chování k probíhající pubertě. Sára si k matce během tohoto kontaktu vytvořila vlídný vztah, důvěřovala jí a chtěla ji poznat.

Když byla u nich v domácnosti sociální pracovnice, pověděla jí Sára o svém dopisování s matkou a poprosila ji o to, aby se s matkou mohla vidět. Sociální pracovnice kontaktovala matku a uskutečnili asistovaný kontakt za její přítomnosti (Sára měla se sociální pracovníci dobrý vztah a vyjádřila přání, aby tam byla s ní). Při přivítání měla matka i Sára slzy v očích, avšak na matce bylo vidět, že je pod vlivem alkoholu. Jelikož se ale chovala dobře, sociální pracovnice do toho nezasahovala. Matka přinesla rodinné fotografie a vysvětlovala rodinné vazby a historii rodiny, kterou Sára chtěla znát. Bylo vidět, že to Sáře udělalo radost a byla spokojená. Dokonce matku poprosila, jestli by si nějaké fotografie nemohla ponechat.

Po tomto kontaktu už se žádný další neuskutečnil. Matka se svěřila sociální pracovníci, že vidí, že se má Sára dobře a že by jí nemohla dát to, co pěstounská rodina. Zůstává pořád u svého způsobu života, který měnit nechce a kontaktu se účastnila jen proto, že si dcera přála vidět ji, rodinné fotografie a znát souvislosti z jejího života. Slíbila, že zůstanou se Sárrou v kontaktu přes telefon, aby o sobě měly vzájemně informace. Sára byla spokojená s tím, co jí kontakt přinesl a dál žije spokojeně v pěstounské rodině.

Komentář: V tomto případě navázala matka kontakt s dcerou přes sociální síť bez vědomí náhradních rodičů. Což je díky dnešním rozrůstajícím sociálním sítím snadný, ale špatně kontrolovatelný způsob kontaktování. Podnět k setkání s matkou dala sociální pracovníci Sára. Matka Sáry musela s tímto setkáním souhlasit, aby se mohl kontakt uskutečnit. Setkání proběhlo v místní kavárně a bylo předem určeno jako jednorázové setkání. Tomuto setkání nepředcházela žádná zdlouhavá příprava, pouze seznámení

s pravidly, průběhem a účelem setkání. Matka je příklad nespolehlivého rodiče, který něco slibuje, ale ve skutky tato slova nepromění. Je na místě, když náhradní rodiče poskytnou dítěti informace, které jsou jim známy o jejich původní rodině. V tomto případě pěstouni Sáře moc informací z jejího dětství neposkytnou, a tak není divu, že se Sára touží tyto informace dozvědět od své biologické matky. Jelikož je Sára u pěstounské rodiny spokojená, stačilo jí získat od matky nějaké informace o svém původu a větší kontakt nevyhledávala také z důvodu, že poznala, že matka opět slibuje a nic nedodrží. To že přišla pod vlivem alkoholu by mohl být důvod k předběžnému ukončení setkání, avšak sociální pracovnice ho ponechala, protože matka se nechovala nevhodně. Díky tomuto setkání si je Sára schopná utvořit představu o své původní rodině, což jí pomůže s dotvořením její osobnosti. Pozitivní je, že se domluvili na udržování kontaktu přes sociální síť. Matka má zájem vědět, jak se Sáře daří a díky zachování kontaktu je v budoucnu šance, že si příležitostně přímé setkání mohou zopakovat.

4.4. Shrnutí příkladů z praxe

Díky výše uvedeným příkladům z praxe, můžeme reflektovat nastavení, přípravu i průběh kontaktů. K setkávání rodiče s dítětem dochází nejčastěji tak, že se biologický rodič ozve sociální pracovníci s tím, že by chtěl vidět své dítě. Toto tvrzení bylo potvrzeno v kazuistikách, kde jsme se setkali se dvěma obdobnými případy. Pokud sociální pracovník vyhodnotí styk rodiče s dítětem jako vhodný, začne posléze připravovat dohodu o kontaktech a jeho samotné nastavení. Dodržování dohody o kontaktech a příprava jednotlivých účastníků se ukázala jako užitečná zejména k objasnění toho, jak bude kontakt probíhat, co je jeho smyslem a jaká budou jeho pravidla. Pokud nejsou tato pravidla dodržována, dochází k předběžnému ukončení, ke kterému došlo v jedné z výše uvedených kazuistik. Vhodně nastavený kontakt je důležitý pro celý proces kontaktu. Díky dobře zvolenému místu, času a intenzitě dochází k lepší práci s dětmi a k zajištění jejich bezpečí. Dále v těchto kazuistikách došlo k reflektování několika forem kontaktu. Jednorázového přímého kontaktu, jehož účelem bylo dokreslení životního příběhu i pravidelného, který je častější nejen v této práci, ale i v praxi sociální práce s rodinou. Podle teoretické části může být přímý kontakt doprovázen například nepřímým telefonickým kontaktem, jak se také potvrdilo v příkladech z praxe. Telefonní nebo

kontakt přes sociální sítě může být u větších dětí problematický a téměř nekontrolovatelný, stejně jako v případě Sary.

Kontakt dětí v pěstounské péči se svou rodinou s sebou přináší mnoho úskalí a rizikových situací, ale pokud je proveden dobře, pak může mít na dítě blahodárný účinek, což je hlavním cílem takových kontaktů. Jak je vidět rizikovou situací může být nedodržování pravidel a předběžné ukončení setkání, nedostatečná práce s životním příběhem dítěte ze strany náhradních rodičů nebo traumatické zážitky dítěte. Užitek ze setkávání má mít v první řadě dítě, ale může působit pozitivně na všechny zúčastněné. Existují situace, za kterých není možné nebo je vysoce rizikové kontakt uskutečňovat. K odhalení těchto rizik napomáhá formulář, který hodnotí možná rizika u všech aktérů kontaktu a s jeho pomocí se předchází nebezpečným situacím, které by mohly dítě ohrozit. Tento formulář nebyl v žádném příkladu z praxe využit. Domnívám se, že kdyby tomu tak bylo, v některých případech by se mohlo předejít rizikovým situacím a zefektivnit tak celý proces setkávání. Oproti rizikovým situacím mohlo dojít i k reflektování pozitiv. Ať už směrem k biologickým rodičům formou motivace nebo k dětem ve smyslu ucelené představy o rodičích a nalezení lepší cesty k vlastnímu já díky získaným informacím o svém životě v původní rodině. Díky tomu mohou lépe fungovat v náhradních rodinách, popřípadě by se mohli snadněji vrátit do původní rodiny.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo představit proces kontaktu dítěte v pěstounské péči se svojí biologickou rodinou a poukázat na možná rizika a pozitiva kontaktu. Taková možná rizika a pozitiva jsem se pokusila přiblížit v několika kazuistikách, kterými dokresluji danou problematiku. Tato práce ukazuje, že se v praxi setkáme s nejrůznějšími riziky a problémy, které danou problematiku doprovázejí. Sociální pracovníci s těmito riziky musejí počítat a umět s nimi pracovat. K tomu jim pomáhá tzv. Formulář pro vyhodnocování rizik, který v bakalářské práci popisují a správně nastavený kontakt podle individuálních potřeb každého dítěte.

Domnívám se, že cíle této bakalářské práce se mi podařilo naplnit, protože jsem nejprve popsala význam a funkce rodiny a základní potřeby dítěte. Dále jsem představila problematiku pěstounské péče společně s formami, procesem zprostředkování a povinnostmi, které s sebou výkon této formy náhradní rodinné péče přináší. Poté jsem představila proces kontaktu dětí v pěstounské péči se svou biologickou rodinou. V této kapitole jsou podrobně popsány formy kontaktu, nastavení i posouzení jeho vhodnosti. Dále příprava na kontakt každého účastníka, pravidla a průběh setkávání. V poslední kapitole této práce jsem poukázala na možné rizikové situace a pozitivní dopady kontaktu. To vše bylo dokresleno kazuistikami v samotném závěru této práce.

Tato práce mi přinesla mnoho nových poznatků a zajímavých faktů z teorie i praxe. Při zpracování kazuistik se ukázalo, že sociální pracovníci se snaží držet zavedeného postupu nastavování a plánování kontaktu a dbají na dodržování pravidel. Poté také to, že se málokdy obejdeme bez rizikových situací. Proto je na místě využívat formulář pro jejich vyhodnocování, aby sociální pracovník mohl dané riziko včas podchytit a předejít jeho opakování. Po zpracování této práce je jasné, že kontakty mezi dětmi a biologickými rodiči mají i pozitivní dopady, což je i samotným cílem asistovaných kontaktů.

Seznam použitých zdrojů

Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6.

BUTULOVÁ, Bronislava. *Manuál služby asistovaný kontakt.* Brno, 2013.

ČERNÁ, Ria a kol. *Cesta k dítěti: Terapeutické metody pro práci s dětmi v náhradní rodinné péči.* Centrum náhradní rodinné péče Amalthea, 2013.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly.* Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.

DVOŘÁČEK, Jiří. *Kompendium pedagogiky.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-405-1.

KOCOURKOVÁ, Jana a Ria ČERNÁ. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou.* Amalthea z.s. Chrudim: Copyright, 2018. ISBN 978-80-904801-6-2.

LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství.* Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.

MATOUŠEK, Oldřich, ed. *Dítě traumatizované v blízkých vztazích: manuál pro profesionály a rodiny.* Praha: Portál, 2017. ISBN isbn978-80-262-1242-3.

MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce.* Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče.* 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0522-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť.* 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese.* Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1020-7.

ROZSYPALOVÁ, Marie, Alena MELLANOVÁ a Věra ČECHOVÁ. *Psychologie a pedagogika I: pro střední zdravotnické školy*. Praha: Informatorium, 2003. ISBN 80-7333-014-8.

SCHERWATH, CORINNA: *Besuchskontakte im Kontext von Bindungstheorie und Traumaforschung – Vortrag im Kontext des Fachtages Pflegekinderhilfe*, 2015.

UHLÍŘOVÁ, Veronika. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*. Velký vůz Sever. Nový Bor, 2014.

VLČKOVÁ, Helena a kol. *Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou*. Rozum a cit, z.s. 2015.

Legislativa:

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče*. Praha, 2015. ISBN 978-80-7421-103-4.

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 401/2012 Sb.

Vyhláška č. 473/2012 Sb. Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Zákon č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.

Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník.

Zákon č. 452/1992 Sb. Zákon o pěstounské péči.

Elektronické zdroje:

Nastavení kontaktu dítěte s biologickou rodinou. [Http://www.attachment.cz/](http://www.attachment.cz/) [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://www.attachment.cz/kontakt-s-biologickou-rodinou/>

Abstrakt

VAČKÁŘOVÁ, H. Kontakt dětí v pěstounské péči se svou biologickou rodinou. České Budějovice 2021. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a sociální práce. Vedoucí práce M. Ehrlichová.

Klíčová slova:

rodina, pěstounská péče, asistovaný kontakt, rizika a pozitiva kontaktu

Práce se věnuje kontaktu dětí v pěstounské péči se svou biologickou rodinou. Cílem této práce je představit proces kontaktu dítěte v pěstounské péči se svou biologickou rodinou a poukázat na možná rizika a pozitiva, která jsou s tímto setkáváním spojena. Dále práce představí funkce a význam rodiny, základní potřeby dítěte, formy a proces zprostředkování pěstounské péče. V další části pak samotný asistovaný kontakt společně s jeho formami, možnostmi nastavení, přípravou na kontakt a s pravidly a průběhem těchto setkávání. Tématem poslední části této práce jsou rizika a pozitiva kontaktu, se kterými se během celého procesu setkáváme. Tato část je doplněna příklady z praxe, kde dochází k reflektování celého procesu kontaktu společně se zmíněnými rizikovými situacemi.

Abstract

Contact of children in foster care with their biological family

Key words:

family, foster care, assisted contact, risks and positives of contact

This bachelor thesis is focused on children in foster care and their contact with the biological family. The aim is the introduction of the process of contact of children in foster care and its biological family and to point out possible risks and positives which are associated with this contact. Another part of this work is description of function and meaning of the family, the need of children, form and process of foster care and its mediation. Next part is about the assisted contact and rules and course of the meeting. The last part of this work is focus on risk and positivities which we are encountering with. This part is ended by practical examples and evaluation form of risks of the contact.